

21 – 27 квітня 2024 року

Європейський тиждень імунізації.

В Україні, за ініціативи ВООЗ, щорічно, починаючи з 2005 року, проводиться Європейський тиждень імунізації.

Всесвітній тиждень імунізації проводиться в останній тиждень квітня, щоб привернути увагу до колективних дій, необхідних для захисту кожної людини від вакцино-керованих хвороб.

Цього року з 21 по 27 квітня 2024 року за ініціативою Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я відзначають Всесвітній, Європейський тиждень імунізації, а в нашій державі – ще й Всеукраїнський тиждень імунізації.

Тема Всесвітнього тижня імунізації в 2024 році – **«50-річчя Розширеної програми імунізації»**, що буде проходити під гаслом **«Людські можливості: порятунок життів шляхом імунізації»**.

Метою події є підвищити обізнаність громадян про важливість імунізації як методу запобігання виникненню захворювань і захисту життя й здоров'я, підвищення рівня охоплення вакцинацією через досягнення більш глибокого розуміння того, що кожна людина має право та потребує захисту від хвороб, керованих за допомогою вакцин, забезпечення інформованості населення з питань покращення комунікації та пропаганди імунізації.

Заходи спрямовані на інформування людей і усунення перешкод для вакцинації, нагадування батькам про необхідність зробити щеплення своїм дітям, а всім дорослим людям - про важливість власної безпеки від хвороб шляхом імунізації впродовж всього життя.

Широкий резонанс Всесвітнього, Європейського тижня імунізації особливо важливий цього року, бо в умовах воєнного стану імунізація — чи не найбільш ефективний метод убезпечити себе та своїх дітей від тяжких захворювань і їхніх наслідків.

Імунізація (за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я) — це процес, завдяки якому людина набуває імунітет, або стає несприйнятливою до інфекційної хвороби, що зазвичай здійснюється шляхом введення вакцини.

Вакцинокеровані інфекції – це інфекційні захворювання, яким можна запобігти шляхом імунізації. Вакцини стимулюють власну імунну систему організму до захисту людини від відповідної інфекційної хвороби. Результатом щеплення є формування специфічного післявакцинального імунітету.

Окрім обов'язкових існують рекомендовані щеплення, які активно застосовуються у світі для попередження таких захворювань, як пневмококова інфекція, менінгіт, ротавірусний гастроентерит, грип, вітряна віспа, гепатит А, папіломавірусна інфекція, жовта лихоманка тощо. Їх часто роблять за епідемічними показаннями та для виїзду за кордон в країни, ендемічно не благополучні з цих інфекцій.

Результати останніх наукових досліджень свідчать про те, що вакцини дають змогу запобігти розвитку близько 60 інфекційних захворювань.

Охоплення населення вакцинацією на рівні 95% дає можливість забезпечити повноцінний захист населення від спалахів та епідемій інфекційних хвороб, яким можна запобігти щепленнями, — це називається колективним імунітетом.

Сьогодні у зв'язку з військовою агресією російської федерації значно знизилось охоплення населення вакцинацією та колективний імунітет, що підвищує ймовірність виникнення та епідемічного поширення інфекційних захворювань. Цьому також сприяє масова міграція населення, скупчення людей в прихистках, підвищений ризик травмування, часом недоступність якісної медичної допомоги та ослаблення імунітету на фоні постійного стресу.

Наразі, під час війни, багато людей вимушено змінюють місце проживання та знаходяться в умовах, де ризик поширення інфекційних хвороб збільшується. Через це важливо знати симптоми цих захворювань та як захистити себе і своїх дітей.

Під час війни та переселення такі інфекційні захворювання як кір, краснуха, дифтерія, правець, кашлюк, поліомієліт та COVID-19 є особливо небезпечними.

Вакцинація вважається одним із найбільш ефективних та економічно доцільних заходів медичного втручання в епідемічний процес, які існують на теперішній час, у зв'язку з відчутним зниженням розповсюдженості та спалахів захворювань, які попереджаються за допомогою профілактичних щеплень.

Вакцинація є невід'ємним правом людини на здорове і повноцінне життя та найефективнішою зброєю у подоланні інфекційних хвороб. Інфекційні хвороби залишаються однією з основних причин інвалідності та смертності населення в усьому світі. За даними ВООЗ, близько 30% летальних випадків у дорослих зумовлені інфекційними хворобами та їхніми наслідками, у дітей цей показник становить понад 60%. Досвід розвинених країн вказує, що лише підвищення рівня охоплення вакцинацією серед населення призводить до зменшення захворюваності, інвалідизації та смертності у цілому. Щорічно у світі вакцинація рятує життя майже трьох мільйонів людей. **Альтернативи вакцинації немає.**

Імунізація є одним з ключових компонентів Європейської програми роботи ВООЗ на 2020-2025 рр. "Спільні дії для поліпшення здоров'я жителів Європи". Також ВООЗ прийнята Програма дій в області імунізації на період до 2030 р.

У Програмі дій в області імунізації на період до 2030 р сформульовані масштабні і комплексні цілі і стратегічні завдання у сфері застосування вакцин та імунізації на десятиліття 2021-2030 рр. Вона була розроблена на основі декількох тисяч відгуків країн і організацій по всьому світу. У ній враховується набутий досвід, відзначаються і зберігаються нові проблеми, зумовлені інфекційними захворюваннями (наприклад, Ебола, COVID-19).

Дана стратегія покликана спрямовувати та узгоджувати діяльність громадських, національних, регіональних і глобальних зацікавлених сторін. Реалізацію Програми дій-2030 розпочато в 2020-2021 рр. в рамках регіональних та національних стратегій на базі розробленого механізму щодо забезпечення відповідальності та підзвітності, а також системи моніторингу та оцінки, призначеної направляти її практичне здійснення в країнах.

Дві головні причини пройти вакцинацію - захистити себе і захистити оточуючих. Успіх програм вакцинації залежить від готовності кожної людини сприяти

забезпеченню загального благополуччя. Не варто чекати від оточуючих людей, що вони зупинять поширення хвороб; кожен з нас також повинен робити все, що в його силах.

Здоров'я українців залишається найважливішим пріоритетом країни й дотримання Календаря щеплень відіграє в цьому ключову роль. В умовах воєнного стану імунізація — чи не найбільш ефективний метод убезпечити себе та своїх дітей від тяжких захворювань та їхніх наслідків.

У нашій державі діє Календар профілактичних щеплень, який за останні два десятиліття переглядався п'ять разів. Останній раз це закріплено наказом МОЗ України від 18.05.2018 р. № 947 «Про внесення змін до календаря профілактичних щеплень в Україні». Такий календар для будь-якої країни є основою основ для проведення ефективної рутинної вакцинації.

Через війну росії проти України наразі медична система зосереджена на допомозі бійцям Збройних сил України і тим цивільним мешканцям, які постраждали внаслідок обстрілів ворожих військ. Тому аби зменшити навантаження на наших лікарів, кожному важливо уважніше ставитися до свого здоров'я, профілактики хвороб, зокрема з допомогою щеплень.

Якщо ви зараз перебуваєте в безпечному місці — виїхали з регіонів, де ведуться активні бойові дії, до безпечніших або за кордон — надолужте пропущені щеплення за віком не тільки для дітей, але і для себе.

Переривання планової вакцинації — відповідно до календаря профілактичних щеплень — навіть на короткий період підвищує ймовірність спалахів інфекцій і захворювань, які попереджає вакцинація.

В Україні всі діти мають обов'язково отримати щеплення проти десяти захворювань: туберкульозу, поліомієліту, дифтерії, кашлюка, правця, кору, гепатиту В, гемофільної інфекції, краснухи, епідемічного паротиту. Ці вакцини безплатні, адже їх закупають державним коштом.

Дитина до 18 років має отримати щеплення за графіком:

- **Проти гепатиту В** - у першу добу життя, а також у 4 та 6 місяців; якщо не було можливості зробити щеплення після пологів, потрібно якнайшвидше звернутися до поліклініки.

- **Проти туберкульозу** - протягом 3-5 доби життя; якщо дитина недоношена — після досягнення маси тіла 2,5 кг; якщо щеплення не зробили в пологовому будинку, його потрібно зробити, щойно з'явилася можливість, у сімейного лікаря.

Якщо дитині не виповнилось двох місяців, щеплення робиться без проби Манту. Також пам'ятайте, що БЦЖ не можна робити в один день з іншими щепленнями.

- **Проти кору, паротиту, краснухи** - у 12 місяців та в 6 років.
- **Проти дифтерії та правця** - у 2, 4, 6, 18 місяців, а також в 6 та 16 років.
- **Проти кашлюку** - у 2, 4, 6 та 18 місяців.
- **Проти поліомієліту** - у 2, 4, 6 та 18 місяців, а також у 6 та 14 років.
- **Проти гемофільної інфекції типу b (ХІВ/Hib)** - у 2, 4 та 12 місяців.

Якщо через воєнні дії, хворобу дитини або інші причини у батьків не було можливості зробити дитині наступне щеплення вчасно, потрібно звернутися до лікаря.

Для кожного щеплення є оптимальні для формування імунітету інтервали. Сімейний лікар або педіатр допоможе скласти графік.

Коли слід робити ревакцинацію.

Ревакцинацію проти правця та дифтерії потрібно робити кожні 10 років протягом усього життя. Якщо останнє щеплення дитина отримала в 16 років, наступне має бути зроблене у 26 років і так далі. Але якщо доросла людина не має вакцинації, щеплення потрібно зробити тричі з інтервалом 4 тижні між першою та другою дозою, і 6 місяців між другою та третьою.

Імунітет проти цих захворювань надзвичайно важливий під час війни. Тому обов'язково запитайте у вашого лікаря та лікаря вашої дитини, коли ви робили щеплення останній раз і коли потрібно робити наступні.

Як вакцинувати дитину під час воєнного стану.

Щеплення відповідно до календаря вакцинації можна отримати безоплатно у сімейного лікаря, терапевта або педіатра, з яким укладена декларація.

Під час воєнного стану також можна отримати щеплення у найближчому закладі, який надає первинну медичну допомогу.

Укладати декларацію з новим лікарем для цього не потрібно.

Правець: хто в групі ризику.

Під час воєнних дій особливо важливо мати імунітет проти правця.

У групі ризику за цим захворюванням передусім військові та територіальна оборона – ті, хто на передовій і має високий ризик отримати поранення.

Робити екстрене щеплення проти правця необхідно у кожному разі:

- травмування із порушенням цілісності шкірних покривів та слизових оболонок;
- відмороження й опіків другого, третього та четвертого ступенів, незалежно від їхнього походження;
- проникних пошкоджень шлунково-кишкового тракту;
- гангрені або некрозу тканин будь-якого етапу, абсцесів;
- укусів тварин;
- пологів поза медичними закладами.

Екстрене щеплення проти правця є безоплатним за місцем перебування.

Також нагадуємо про важливість щеплення проти COVID-19, адже ризик захворіти на коронавірус залишається. Щеплення від COVID-19 безкоштовне. Його можна зробити, навіть якщо немає декларації з сімейним лікарем, в будь-якому закладі, який робить щеплення проти COVID-19.

Для всіх дорослих потрібно кожні десять років поновлювати щеплення від дифтерії та правця.

Сьогодні в умовах війни імунізація є питанням національної безпеки, оскільки здоров'я українців — усіх разом і кожного зокрема — залежить від рівня охоплення щепленнями в країні.

У період воєнного стану це питання є надзвичайно актуальним для збереження здоров'я військовослужбовців, а також цивільного населення.

Вакцини, як й інші медичні засоби, можуть викликати реакції, але зазвичай вони є помірними: наприклад, підвищення температури тіла, больові відчуття або набряки у місці ін'єкції. Як правило, такі помірні реакції проходять за декілька днів.

Серйозні реакції на вакцини зустрічаються вкрай рідко. Ризик серйозних ускладнень від захворювання, яке можна попередити вакцинацією, є набагато вищим,

ніж ризик виникнення серйозної реакції від щеплення.

Забезпечення вакцинами закладів охорони здоров'я області на перше півріччя поточного року є достатнім для проведення планових щеплень дітям проти кору, кашлюку, дифтерії, правця, поліомієліту і туберкульозу. Є також запас вакцин для профілактики дифтерії і правця у дорослих.

Вакцини, придбані Міністерством охорони здоров'я через ЮНІСЕФ та ПРООН, є пре-кваліфікованими Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). Це означає, що незалежно від країни походження вони повністю відповідають найвищим міжнародним стандартам якості. Вони є безпечними та ефективними.

Усі вакцини, які використовуються в Україні для імунізації дітей проходять ретельний лабораторний контроль якості ще до того, як потрапити на фармацевтичний ринок. У нашій державі контроль якості медичних імунобіологічних препаратів здійснюється сертифікованою ЄС лабораторією ДП «Державний експертний центр МОЗ України». При цьому перевірці підлягає кожна серія вакцини.

Не дивлячись на доведену двома сторіччями користь вакцин для суспільства, все ще існує багато викликів, серед яких слабкий контроль за проведенням щеплень, обмеженість ресурсів для всеосяжної вакцинації, недостатня обізнаність лікарів і пацієнтів. Існує навіть окремих рух, так зване «антивакцинаторство», яке ставить під сумнів користь щеплення і наголошує на його шкоді. Проте це явище не має під собою жодної наукової основи. Користь від щеплень значно перевищує можливу шкоду, а відмова від їх проведення призводить до тяжких наслідків. Свідома відмова від щеплень пов'язана, головним чином, з недостатністю знань про вакцинацію.

Антивакцинальні настрої в суспільстві, що впливають на рівень охоплення, є надзвичайно небезпечними.

До речі, останніми роками в Україні і Харківській області спостерігається хороша тенденція – батьки дітей все менше і менше відмовляються від планових щеплень, розуміючи їх переваги.

У Харківській області протягом 2024 року отримали профілактичні щеплення:

- проти кашлюку, дифтерії і правцю вакциною АКДП 83,6% дітей (в Україні – 83,4%),
- вакциною АДП – 71,5% (в Україні – 70,9%);
- проти поліомієліту вакциною ОПВ 61,7 дітей (в Україні -61,7%);
- проти вірусного гепатиту В – 99,3% (в Україні – 88,6%);
- проти туберкульозу – 86,2% (в Україні – 83,5%);
- проти гемофільної інфекції -91,8% (в Україні – 86,4%).

У разі відмови від профілактичних щеплень батьки повинні усвідомлювати, що вся відповідальність за здоров'я та життя своєї дитини лягає на них. В умовах активних міграційних процесів зростає ризик зараження в першу чергу нещеплених дітей і дорослих. Відмови від щеплень підвищують не лише ризик зараження інфекцією, але і ризик її важкого перебігу, розвитку ускладнень і навіть смерті.

Відтоді, як 220 років тому була винайдена перша сучасна вакцина, щеплення вже врятували життя багатьох поколінь, рятуватимуть і майбутні.

Захистить себе та своїх близьких, зробіть необхідні щеплення при першій можливості.